

Recensies EER

ISBN 978 90 6224 520 8, 496
www.bureaueer.nl

Recensenten:

1. Prof. Nathan Deen
(emeritus h hoogleraar)
2. Drs. Martin Valenkamp
(filosoof, pedagoog)
3. Dr. Sietske Dijkstra
(lector huiselijk geweld)
4. Jan van Arkel (uitgeverij)
5. Prof. Dr. Frank Bovenkerk
(emeritus hoogleraar
criminologie)
6. Dr. Bim Mungra
(NIP psycholoog)
7. Recensie stichting Nisa
8. Drs. Sharida
Mohamedjoesoef
(journalist)

Recensie Prof. Nathan Deen

Dit boek is een product van jarenlange betrokkenheid, en vormt als het ware het sluitstuk van een reeks van eerderrelateerde studies die Bea Lalmahomed eerder alleen of samen met anderen heeft gepubliceerd.

Aan de hand van een aantal gevalbeschrijvingen probeert de auteur een beeld te geven van de moeilijke situatie waarin veel islamitische en hindoevrouwen en meisjes verkeren, en greep te krijgen op de culturele en emotionele factoren die daarbij een rol spelen. Haar jarenlange ervaring als getuige-deskundige bij strafzaken is daarbij ongetwijfeld tot steun geweest.

Ik bewonder de moed van de auteur om dit boek te schrijven. De verhalen die ze weergeeft zijn dramatisch. Je leest ze niet voor je plezier. Haar beschrijvingen en analyses zullen haar daarom niet overal in dank worden afgenomen. Maar de auteur is een gedreven pleitbezorger, die hoopt met haar boek een bijdrage te leveren aan de lotsverbetering van vrouwen en meisjes die ondanks zichzelf in een benarde positie verkeren.

Ik wens haar veel succes toe.

Dr. Nathan Deen,
Emeritus hoogleraar leerlingbegeleiding
Universiteit Utrecht

Recensie Drs. Martin Valenkamp

Voor het boek dat voor u ligt schrijf ik graag een aanbeveling. De schrijfster schrijft op moedige en open manier over 10 gevallen van eerwraak, eer-verlies, zoals die in Nederland hebben plaatsgevonden. Ze bespreekt alle gevolgen van die eerwraak voor slachtoffers en daders. Ze bespreekt allerlei manieren waarop daders hun slachtoffers klein krijgen en houden (bijv. 'blaming-the-victim', manipulatie, geweld, het ongeloof dat de familie van het slachtoffer merendeel laat zien, enz.). Van fundamenteel belang is de introductie van het *agency-mechanisme*. Dit mechanisme maakt duidelijk dat de dader niet alleen van invloed is op de manier waarop de eerwraak zich voltrekt, maar ook laat ze zien dat het slachtoffer

macht heeft én de agency om het verloop van de eerwraak te beïnvloeden of zelf te voltrekken. Schrijfster meent dat hulpverleners, politie en justitie van het agency-mechanisme op de hoogte behoort te zijn om op juiste manier met daders en slachtoffers om te kunnen gaan.

Ook brengt schrijfster een eigen schema voor *emotie-analyses* in stelling die ze baseert op het ecologisch denken van Bronfenbrenner en de emotietheorie van Mequita. Met behulp van dat emotieschema geeft schrijfster een emotie-analyse voor eengerelateerd geweld. Het is dus een culturele emotie-analyse van eerverlies als gevolg van fysieke mishandeling en seksueel misbruik.

Vermoedelijk zal er veel onbegrip voor dit boek zijn in de kringen waarin eerwraak, eer-verlies en eer-handhaving de culturele leefgewoonten zijn.

Als oud-docent opvoedkunde en docent cultuurvergelijking aan de Imam-opleiding van de Hogeschool INHolland kan ik alleen maar wensen dat studenten hulpverlening dit boek gaan bestuderen en dat politie en justitie ook hun voordeel gaan doen met dit boek.

Drs. Martin Valenkamp,

Oud-docent ethiek aan de Vrije Universiteit en oud-docent opvoedkunde, ethiek en cultuurvergelijking aan de Hogeschool inholland

Recensie Dr. Sietske Dijkstra

Als dragers van eer, leven veel islamitische en hindoemeisjes en vrouwen in een familiesysteem en een cultuur die eer gedooft en eergeweld in stand houdt. Het schrijnende geweld dat zij ondergaan is vaak bijzonder ernstig: het leidt soms tot verminking, tot verkrachting en zelfs tot de dood. Het richt zich ook op de kinderen. In deze eorzaken zijn er dikwijls meerdere daders, meerdere slachtoffers en meerdere generaties betrokken. De auteur analyseert hoe de vrouwen en meisjes de beperkte handelingsruimte benutten om het geweld aan de kaak te stellen en te stoppen. Als stille slachtoffers laveren zij in de spanning tussen de traditie en de behoefte om eigen inrichting geven aan hun leven. Hoe is er een hefboom voor verandering te scheppen waardoor de invulling van eer kan veranderen?

De missie en vakkundigheid van deze auteur spat van alle 500 bladzijden. Zij kroop jarenlang in huid van de hulpverlening en als senior onderzoeker spreekt zij op dit gebied glashelder en onverbloemd over het geweld. “Hoe je beschaafdheid krijgt en je eer verliest, is meestal afhankelijk van je omgeving” is zo’n scherpe observatie, evenals hoe eer en eerverlies werken: “Wat anderen denken wordt even belangrijk als wat plaatsvond”. Lees dit boek!

Sietske Dijkstra, lector huiselijk geweld en hulpverlening in de keten, Avans.

Recensie Jan van Arkel

Geachte mevrouw Lalmahomed/beste Bea,

Ik heb het manuscript van *Leven met eergedrag en eerverlies* gelezen. Het is een boek dat ik graag zal uitgeven. Niet alleen vind ik het zelf de moeite waard, ik heb ook kennis genomen van de aanbeveling van prof Bovenkerk (zie onder) en het voorwoord van prof Deen (die ik ook over het boek gesproken heb). Zij bevestigen wat ik zelf ook al vind.

Het boek lijkt me van belang voor diverse doelgroepen en het is zeker erg geschikt voor het onderwijs en wel om diverse redenen. Het vult een overduidelijke lacune in de vorm van 'zwarte' hulpverlening, het bevat een schat aan casemateriaal dat door de grote diversiteit het hele spectrum goed afdekt (een leerling zal later in de praktijk altijd wel terug kunnen grijpen naar een case die terzake is) en de behandeling is pedagogisch zeer verantwoord. Dat het ook nog een nieuwe invalshoek voor de hulpverlening geeft, die hier node gemist werd, maakt het boek waarschijnlijk een 'must' voor diverse vormen van onderwijs op diverse nivo's (hbo, universitair, bijscholing, politiescholen, noem maar op).

Met vriendelijke groet,
Jan van Arkel

Recensie Prof. Dr. Frank Bovenkerk

Geachte redacteurs van Uitgeverij Jan van Arkel,

Mw. B. Lalmahomed heeft mij het manuscript laten lezen over eergedrag en eerverlies bij mishandelde islamitische- en hindoevrouwen en meisjes. Ik vind het een belangwekkend geschrift omdat het een onderwerp aan de orde stelt dat in hoge mate relevant is, maar waarop nog steeds een taboe rust. De autrice heeft een indrukwekkende praktijkervaring opgedaan onder andere als getuige-deskundige bij strafzaken die over dit onderwerp gaan. Ze heeft bij die ervaring enkele originele gezichtspunten ontwikkeld die betrekking hebben op het aandeel van de slachtoffers in het tot stand komen van delicten, die zeker de aandacht zullen trekken. Ik volg haar graag in de aanbeveling dat we de ingewikkelde cultuur-gerelateerde zaken niet in volle omvang kunnen beoordelen zonder het gedrag van de slachtoffers te begrijpen. Haar kennis betreft niet alleen de islamitische cultuur (vgl. van Turkse en Marokkaanse origine) maar ook de Surinaamse. Ook dat is nieuw.

Alles lezende durf ik gerust te stellen dat weinig personen in Nederland zo'n diepgaande en uitgebreide kennis van dit onderwerp heeft als mw. Lalmahomed. In de praktijk van de hulpverlening, het jongerenwerk, bij politie en justitie en ook in het onderwijs is grote behoefte aan een overzicht als dit. Ze weet de stof bovendien heel levendig en helder op te schrijven en ook dat is een reden waarom mag worden verwacht dat de tekst flinke aftrek zal vinden.

Het is op basis van mijn uitgesproken gunstige indruk dat ik U van harte kan aanbevelen dit manuscript uit te geven.

Met vriendelijke groet,

Frank Bovenkerk
Emeritus hoogleraar criminologie
Universiteit Utrecht (thans hoogleraar radicaliseringsstudies UvA)

Recensie Dr. Bim Mungra

Leven met eergedrag en eerverlies

Exploratief onderzoek naar de invloed van eergedrag en eerverlies in het leven van seksueel, lichamelijk en geestelijk mishandelde hindoe- en islamitische meisjes en vrouwen in Nederland

Dit boek is een Topper voor alle HBO – en Universitaire opleidingen

Voor wie inzicht wil krijgen in de marginale positie waarin sommige Hindoestaanse – en Islamitische vrouwen vanwege hun gender kunnen komen te verkeren is dit boek een must.

Mevr. Lalmahomed is een van de weinige auteurs die in staat is om je op meeslepende wijze mee te nemen in de door de dader geschonden wereld van de vrouw.

Haar weergave van het verdriet en de verscheurde identiteit van het slachtoffer geeft zij in haar verzamelde verhalen op een nuchtere en realistische manier weer.

In het Hindoeïsme wordt aangenomen dat een vrouw zeven keer sterker is dan een man (spiritueel gezien) Zonder deze shakti (kracht) hadden deze seksueel misbruikte vrouwen het niet kunnen overleven. Dat heeft alles te maken met wat de auteur benoemd als agency.

Welke ruimte heeft het slachtoffer nog binnen de setting waarin zij door de dader wordt gedwongen tot bepaalde seksuele handelingen en welke hulp is er nog mogelijk?

Zij weet op voortreffelijke wijze een theoretisch kader aan te geven die zowel psychologische (emotionaliteit) ; pedagogische en sociologische en culturele elementen bevatten en naadloos zijn toe te passen bij de verhalen van de vrouwen

Dit is een boek dat je niet in een keer moet lezen maar step by step. Je moet het langzaam tot je laten doordringen en proberen in te voelen wat deze slachtoffers hebben meegemaakt.

Het is onthutsend hoe deze auteur in staat is op een niet dramatische manier de geschonden wereld van deze vrouwen te leren kennen.

Mijn compliment

Recensie Stichting Nisa

Eindelijk een boek dat naadloos aansluit bij de harde werkelijkheid. Een schat aan rijkdom om eengerelateerd geweld (egg) te doorgronden en aan te pakken. Mijn complimenten aan de auteur die niet alleen een leesbaar boek schreef voor het wetenschappelijk veld maar ook voor andere denkbare doelgroepen: slachtoffers en hulp en dienstverleners, ouders, de verschillende islamitische gemeenschappen en ook de Hindoes.

Als voorzitter van een zelfhulporganisatie werd ik ondanks de trieste inhoud van dit boek, om verschillende redenen heel blij.

Lalmahomed's conclusie is fenomenaal, eengerelateerd geweld beschrijft zij als een gevoelselement en de islamitische en hindoe cultuur als een levenswijze dat ons gedrag in goede banen moet leiden. Eindelijk een deskundige die de betichting en veroordeling van egg niet meer toeschrijft aan de Islamitische cultuur.

In mijn werk word ik dagelijks geconfronteerd met allerlei vormen van egg geen onvertogen woord over de hulp en dienstverleners die keihard hun best doen, maar ik aanschouw steeds weer dat de hulpverlening mislukt. Door boven op het probleem te gaan zitten en het probleem zelf te willen oplossen is hun hulp gedoemd te mislukken. Dit is de duidelijke boodschap van de slachtoffers in de verhalen van Lalmahomed's boek. Het slachtoffer bepaalt nog altijd welke soort of welke vorm van hulpverlening zij nodig heeft. Want zij brengt uiteindelijk op haar manier de verandering aan.

Knap vind ik haar eerste verhaal dat diepte geeft aan de veelheid van problemen.

Dit boek zou ik alle hulpverleners aanbevelen. Je krijgt een veelheid aan informatie in het bijzonder de achtergrond waartegen alles zich afspeelt. Waar ik heel blij mee bent is de lering die wij moeten trekken uit dit boek voor het coachen van de zelfhulp van slachtoffers. Ik heb soms de indruk dat organisaties onder zelfhulp verstaan het zelf willen oplossen van egg in de eigen islamitische gemeenschap. Zoals preken in de moskee dat je je vrouw niet moet slaan. Welke dader vertelt in de moskee dat hij zijn vrouw met regelmaat aftuigt. Als dit het geval was, zouden vrouwen niet dagelijks heimelijk om hulp vragen bij de stichting. Deze studie haalt ons uit de droom.

Bij het lezen van dit boek ontdekte ik dat er nog te weinig kennis is om egg aan te pakken. Waar ik van overtuigd ben, is dat wij nog een lange weg te gaan hebben. Een boek dat gelezen moet worden.

Nisa for Nisa bedankt en feliciteert de auteur Bea Lalmahomed

Eer: een mantra van moed

Door: Sharida Mohamedjoesof

Je zult haar niet vinden aan tafel bij programma's als Pauw & Witteman. En toch is deze kleine Surinaamse hindostaanse gedragswetenschapper uit Utrecht inmiddels een autoriteit op het gebied van eergerelateerd geweld. Bea Lalmahomed.

Google op eer en woorden als kuisheid, maagdelijkheid, aanzien, luister, lof, glans, prestige en roem rollen over het scherm. Je kunt dan ook proefschriften volschrijven over het begrip eer. Dat deed gedragsdeskundige Bea Lalmahomed nog niet met zijn eerste onderzoek toen ik geconfronteerd werd met seksueel misbruik en mishandeling door vaders en broers. Hulp en zorg bleek lastig omdat slachtoffers en andere gezinsleden alles geheim hielden en ook mij ook een soort zwijgplicht oplegde. Ik had geen keuze. Om toegang te krijgen tot slachtoffers zweeg ik dus ook. Als team kon ik met de slachtoffers meevallen, meedenken en afwegen wanneer en hoe de situatie het beste aangepakt kon worden. Ik leerde met hen de situatie te veranderen. Daarnaast kon ik mij als hindostaans islamitische vrouw als geen ander inleven in de ziel van de slachtoffers. In dit boek heb ik geprobeerd slachtoffers een stem te geven. Ik stel ze in de gelegenheid om hun longen te vervangen met mijn pen; een pen waarmee ze niet alleen hun verdriet en hun ellende verwoorden, maar ook aangeven hoe zij in hun marginale positie de situatie veranderen. Wat ik ook wil is het zichtbaar maken van de onzichtbare groep slachtoffers die groter is dan we denken, maar die niet met hun misbruik naar buiten komen, slachtoffers die achter de schermen door middel van zelfhulp leven met hun problemen en dat meenemen naar hun graf.

U benadrukt uw 'hindostaans islamitische vrouw-zijn. Zou een autochtone Nederlandse vrouw zich dan niet kunnen vereenzelvigen met het leed van slachtoffers van seksueel misbruik?

Dat zou ze ongetwijfeld ook kunnen. Sterker nog, ik ken genoeg Nederlandse vrouwen die zich inzetten voor deze doelgroepen. Maar door mijn eigen culturele achtergrond heb ik toch een andere kijk op de zaken. Je bent immers al van binnenuit bekend met bepaalde culturele denkkaders over eer en overlevingsstrategieën zoals de zwijgcultuur. En als ik dan toch vast kwam te zitten, kon ik terugvallen op de hersenen van mijn wijlen moeder. Zij kende de eerproblematiek van de slachtoffers als geen ander omdat ons huis een verkapte opvang was. Als oude islamitische vrouw kon zij tegen haar de achtergrond gedachten en kennis die analyse verrassend rijp beschrijven.

Er is veel over dit onderwerp gepubliceerd. Wat is de meerwaarde van uw boek?

Er zijn publicaties met allerhande theorieën en suggesties waarin deskundigen de complexiteit van eerzaken beschrijven en suggesties doen over mogelijke oplossingen of aanpak. Wat ik daaraan toevoeg is dat ik als exploratief onderzoeker aan de hand van de procesbeschrijvingen bij allerlei slachtoffers uit diverse landen en achtergronden voor verschillende soorten eerkwetsies een algemene 'agency theorie' heb ontwikkeld op basis van de zogenaamde emotieanalyse. EER beschrijft de agency van slachtoffers die hen tot machtige figuren bij eergerelateerd geweld maakt. Wat betekent dat in gewone mensentaal? Anders dan andere wetenschappers, strafpleiters, hulp- en dienstverleners, leg ik in dit onderzoek het accent op macht, daarmee bedoel ik de agency-grondgedachte, oftewel de handelingsruimte van het gedrag die bij slachtoffers van eergerelateerd geweld ontstaat. Anders gezegd: op het moment dat een vader/broer, als eerbewachter, een dochter/ zoon seksueel misbruikt, verliest hij de macht over haar omdat zij als medium de macht krijgt over zijn onethische of eerschendende handeling. In haar agency-positie bepaalt zij met haar handelingsvrijheid of zij de daad wil verzwijgen, zelf wil aanvechten op haar manier of verklappen. Met haar handelen bepaalt zij direct en indirect haar gedrag, het gedrag van de dader en dat van de andere gezinsleden.

Wat is het belang van deze agency theorie?

Deze theorie is nieuw en door haar algemene invalshoek zeer geschikt voor allerlei doelen. Het geeft de rechtbank, hulp en dienstverleners snel inzicht in allerhande eerkwetsies vanuit meerdere perspectieven.

U heeft tien indringende verhalen opgetekend. Welke raakt u het meeste?

Alle verhalen hebben wel iets dat mij diep raakt. Ze onthullen sowieso de keiharde strijd die slachtoffers voeren om hun situ-

atie te veranderen. Als ik toch moet kiezen dan kies ik het verhaal van Zamira. Zij werd misbruikt door haar broer. Ze verliest uiteindelijk de strijd omdat haar ouders eerder hun zoon geloofden dan hun dochter. Kun u iets meer vertellen over dit verhaal? Incestslachtoffers worden vaak weggezet als zielig en zwak. Maar uit het verhaal van Zamira blijkt het tegenovergestelde. Zij trekt juist de stoute schoenen aan en vertelt aan haar moeder dat zij seksueel wordt misbruikt door haar broer Anwar van wie ze op gegeven moment zelfs zwanger raakt. Zamira is opgelucht als haar ouders het weten, maar tot haar verbazing wordt haar vader niet boos op Anwar maar op haar. Zij heeft tenslotte haar maagdelijkheid verloren waardoor haar huwbare staat in gevaar is gekomen. Hiermee heeft zij haar familie, en dan met name haar vader en broer, te kijk heeft gezet. Immers, haar seksualiteit was hun eer. En zij hebben die eer niet weten te beschermen.

Waarom wordt haar broer niet aangepakt?

Anwar ontkent de incest en weet zijn vader te overtuigen dat Zamira het allemaal aan zichzelf te danken heeft. Ze zou door haar hoerig gedrag haar maagdelijkheid zijn kwijtgeraakt aan iemand anders. Om de eerschande te reduceren komt het moeder en vader beter uit Anwar als zoon en eerbewachter van het gezin te geloven. Dat is zeg maar al in de game. Zamira hoeft niet te rekenen op enige vorm van sympathie. Sterker nog, Anwar is degene waar de familie medelijden mee heeft. Hij loopt zelfs weg vanwege haar 'zogenaamde leugen'.

En Zamira?

Zamira moet nu handelen vanuit de nieuwe situatie. Haar positie is veel slechter geworden. Ze wordt als onbetrouwbaar en leugenachtig neergezet. Ze is haar maagdelijkheid kwijt. Met andere woorden, niets deugt meer aan haar. Alleen nog met uithuwelijking aan een oudere gescheiden man kan de familie-eer nog gered worden. Vervolgens zie je dat Zamira behoeftzaam wordt. Ze kiest voor verandering in haar eigen leven en niet voor de familie-eer. Ze loopt ook weg van huis en vraagt hulp aan de Nederlandse instanties. Zij brengt met deze keuze de familie geen schande.

Hoezo niet?

Dat zit 'm in de bedenking die ze aan de dag legt. Ze had Anwar ook gemakkelijk kunnen aanklagen. Zij kon de ongewenste zwangerschap aantonen. In plaats daarvan handelt ze beheerst door niet meer tegengas te geven.

Is het niet eerder angst?

Het is goed overwogen gedrag. Zij heeft eerst de schande in huis willen houden en in huis willen oplossen. Daarom onthulde zij de incest, dat was risicovol, omdat zij lichamelijk mishandeld werd door haar vader en de dader Anwar. Zij hoopt met de onthulling de mishandeling en seksueel misbruik stop te zetten. Als de onthulling in haar nadeel uitpakt, kiest zij op de ontstane situatie voor een andere aan-

pak. Voor het veranderen van de situatie verwerpt zij de zogenaamde eerbewachters uithuwelijkingwensen van haar ouders en broer Anwar. Dit doet Zamira omdat zij geen vertrouwen meer heeft in de eerbewachters vader en broer die haar eer geschonden hadden. Zamira wil haar eer nu zelf beschermen. Praten heeft geen zin dus protesteert zij via weglopen van huis voor haar uithuwelijking. Na alles geprobeerd te hebben, breekt ze met de familie. Een keuze waarmee zij lef toont, op haar manier breidt zij een eind aan de mishandeling en misbruik. Zij veranderde haar leven. Haar ouders dachten dat Zamira zich wel zal laten uithuwelijken om daarmee de familie-eer te herstellen. Vergis je niet, Zamira voorzorg nog meer ellende. De man aan wie ze uitgehuwelijkt zou worden zou weten dat zij geen maagd meer was en dat zou weer andere ellende oproepen in haar huwelijk. Haar incest zou haar blijven achtervolgen.

In uw boek gaan acht verhalen over moslims. Ook in de media wordt erwaak als een mantra vaak gekoppeld aan oververhitte islamitische mannen met stenen-tijperk-achtige opvattingen over eer. In hoeverre is eer(waak) nou een moslimding?

Dat causale verband wordt vaak gelegd, maar is veel te kort door de bocht. Nog niet zo heel lang geleden verdedigde de Europese man uit de hogere klassen zijn eer of dat van zijn vrouw via een duel. Traditioneel werd er dan met een degen of pistool gestreden om de eer. Dergelijke duels zijn in Nederland in 1881 strafbaar gesteld. Eergerelateerd geweld zoals we dat vandaag de dag kennen zie je weliswaar in het Midden-Oosten, maar ook in Middellandse landen, Zuid-Amerika en Azië, ofwel landen met een patriarchale samenleving. De seksualiteit van de vrouw ziet de man als zijn eer. Om zijn eer ongeschonden te houden beschouwt hij het beschermen van haar seksualiteit als zijn taak. Dat begin al in het gezin waar de man als hoofd van het gezin waakt over de eer van zijn vrouw en dochters. Later krijgen de jongens in het gezin ook deze taak om samen met hun vaders de eer van de vrouwelijke gezinsleden te bewaken. Dat noem ik in mijn werk het beschermen van de gezinseer. Deze patriarchale leefstijl zie je ook bij andere groepen zoals bij hindoes. Het is dus zeker niet exclusief een 'moslimding'. In mijn boek heb ik bijvoorbeeld ruim aandacht geschonken aan het verhaal van de Surinaamse hindostaanse pandit Dew die ongeveer 38 meisjes, jongens en vrouwen seksueel misbruikte. Hij was nota bene een pandit, zeg maar een hindoe priester, die veel aanzien genoot. Maar ook hier zie je het oorverdovend zwijgen van allerlei partijen om de schande te verbergen.

Voor wie is dit boek precies bestemd?

Ik denk dat dit boek een belangrijke bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling van zelfhulp van eerwraakslachtoffers. Deelnemers aan lotgenotengroepen kunnen aan de hand van

...Vervolg op bladzijde 7...

...Vervolg van bladzijde 5...

...dit boek hun problemen bespreken en met elkaar vergelijken, ze kunnen elkaar troosten, en met elkaar rouwen. Lotgenoten zijn de ware ervaringsdeskundigen. Zij kunnen op grond van deze publicatie leren om zelf methoden te ontwikkelen om hun leven draaglijk, leefbaar en perspectiefvol te maken. Troostrijk is de conclusie van dit boek dat eerwraak niet wordt bepaald door geloof, cultuur of traditie, maar door de gevoelselementen van de daders.

Biedt uw boek nog handreikingen naar de professionele hulpverlening?

Jazeker, en ook naar de politie, het juridische apparaat, maatschappelijk werkers en decanen. Ik heb in dit boek een model ontwikkeld dat helder het eerverlies en de gevolgen van eerverlies in kaart brengt. Het is een model dat benut kan worden om elke case overzichtelijk te evalueren. Bovendien biedt het zicht op alle mogelijke implicaties van de eergerelateerde problematiek. Dit hulpmiddel wordt dus binnen de eigen gemeenschap/familie of het eigen gezin concreet op maat bepaald door de hulpvraag van de hulpbehoevende. Wat ik een enorme stap vooruit zou vinden is wanneer toekomstige studenten in de sociale wetenschappen, hulpverlening en dienstverleners, psychologen en pedagogen leren hoe eergerelateerde problemen te onderkennen en er mee om te gaan. Dit boek reikt hen gedegen kennis aan over de in Nederland wonende etnische doelgroepen. Studenten kunnen er naast hun Bachelor's opleiding hun kennis mee verbreden, zodat ze binnen de multiculturele samenleving van Nederland een relevante plek of functie op de arbeidsmarkt kunnen vinden.

Maar hoe bereik je de mensen om wie het gaat: de slachtoffers en hun omgeving?

Onder andere door interviews zoals deze. Je hoopt dat bepaalde fragmenten uit ons gesprek hen aan het denken zet over die alles verstikkende zwijgcultuur, over schaamte en schande, en bovenal over de broodnodige herijking van het begrip eer.

Het boek: Bea Lalmahomed. Eer. Leven met eergedrag en eerverlies. isbn 978 90 6224 520 8. 496 p. 2-kleuren pb, 37,50. Uitgeverij Jan van Ankel. Grift. boek 151. 3514 JK Utrecht. info@janvanankel.nl

'Als een Hindostaanse vrouw haar man vermoordt, moet er heel veel gebeurd zijn'

door Sharida Mohamedjoesoef

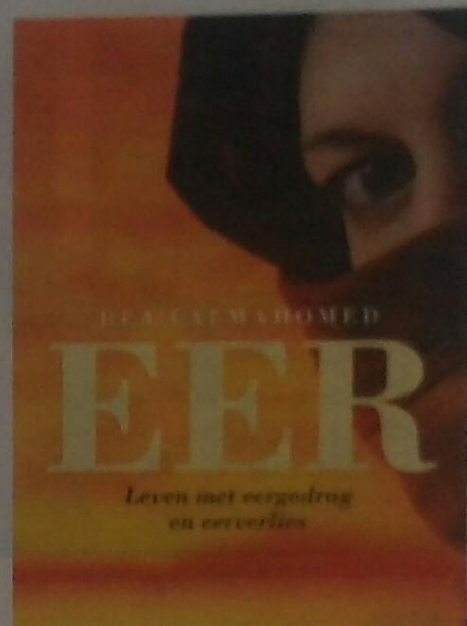
Eer, alleen al over het begrip 'Eer' kan je proefschriften volschrijven. Dat deed onderzoeker Bea Lalmahomed nog niet. In plaats daarvan geeft ze ons met haar boek 'Eer' een geestverruimende pil over eergedrag en eer-erfgoed binnen de hindoe- en moslimgemeenschap. De auteur tekende, tegen de achtergrond van twintig jaar verzameld materiaal, tien ijzingwekkende verhalen op van vrouwen uit deze groepen die openhartig vertellen over hun jarenlange ervaringen met lichamelijke mishandeling, seksueel misbruik en de traumatische nasleep daarvan. Toegegeven, negen van de tien keer wordt eer(wraak) eerder in verband gebracht met moslims van Turkse, Marokkaanse of Somalische komaf, dan met bijvoorbeeld Surinaamse hindoeïsten. Toch kan ook deze groep, vaak meer dan hen lief is, erover meepraten, over die duistere kant, waarin zelfmoord en incest gekoppeld aan eer een grote rol spelen.

Zo trapt het boek 'Eer' af met het verhaal over pandit Dew (red: naam geanonimiseerd) die als een waar seksueel roofdier zo'n 38 meisjes, jongens en vrouwen seksueel misbruikte. Opvallend zijn de reacties van de schoonouders uit Dews tweede huwelijk. De schoonmoeder keurt het af dat haar mishandelde dochter van huis wegliep en dus haar man verlaat. 'Dat was ongepast en mag niet volgens ons geloof (dharma)'. Zelfs als de schoonmoeder

inmiddels weet dat ook haar kleindochter wordt misbruikt door schoonzoon Dew, blijft ze pijnlijk passief: 'Dew gedroeg zich onbehoorlijk tegenover mijn kleindochter. Als hij op de sofa zat, stak hij altijd zijn voet onder haar rok. Als wij dat zagen, werden we er niet goed van. Ze keek radeloos en verlegen naar ons. Wij zagen het, maar hebben daar nooit wat van gezegd.' En de reactie van de schoonvader: 'Achteraf hoorde ik van mijn vrouw dat hij mijn dochter wel eens sloeg. Ik heb mij daar in het begin niet zo druk over gemaakt, want dat is een kwaal van Hindostaanse mannen. Zij reageren hun ongenoegen meestal af met lichamelijk geweld.'

Dit verhaal en de aanvankelijke reacties van de omgeving staan niet op zichzelf. Het is een patroon dat ook in andere verhalen optreedt. Tegelijkertijd doemen vragen op over hoe de daders zo lang en vaak ongestoord hun gang konden gaan. In hoeverre was het een kwestie van scholing, integratie, status, mondigheid, familiedruk? Speelden economische motieven een rol? Kwam het door een gecultiveerde angstcultuur? Of was er misschien een psychische oorzaak voor het veelal buitensporige seksueel gedrag?

Uit Lalmahomeds analyses blijkt dat het vaak een combinatie is van deze factoren. En voortdurend borrelt in haar analyses dat an-

dere omhoog, dat wat iedereen met wortels in oosterse landen en culturen (her)kent: eergedrag gekoppeld aan seksualiteit, zowel bij dader als slachtoffer.

Tot slot voorziet Lalmahomeds 'Eer' in perspectieven en handreikingen naar de hulpverlening, politie en justitie om slachtoffers weerbaar te maken. En wij dan? Ideetje ophouden met dat oorverdovende zwijgen en wellicht ook flink de bezem door onze huidige, diep ingesleten morele denkkaders over eer, want wat is eer bij gemis aan liefde? 'Tries-te eer', aldus de Franse schrijver Albert Camus.

Uitgever van Eer: Jan van Arkel